

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S. Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Cap. I. Partitio doctrinæ circa usum & objecta facultatum animæ humanæ, in Logicam, & Ethnicam. Partitio Logicæ, in artes in veniendi, judicandi, retinendi, & tradendi.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

le recipit: *Percepit* divulsionem sui continui, cui ad tempus resistit: Ubiq; deniq; est *Perceptio*. Aër vero calidum & frigidum tam acute *percepit*, ut ejus *Perceptio* sit longe subtilior, quam tactus humani; qui tamen pro calidi & frigidi norma habetur. Duplex igitur deprehenditur circa hanc *doctrinam* hominum culpa: Alia, quod eam intactam & intactatam (cum tamen sit res nobilissima) plerumq; reliquerunt: Alia, quod qui huic contemplationi forte animum adjecerunt, longius, quam par est, proveci sunt, & *Sensum* corporibus omnibus tribuerunt: ut piaculum fere sit, tamum arboris avellere, ne forte instar Polydori ingemiscat. At debuerant illi *differentiam perceptionis & Sensus*, non tantum in comparatione sensibilibus ad insensibilia, secundum corpus integrum, explorare, (veluti plantarum & animalium,) verum etiã in corpore ipso sensibili animadvertere, quid in causa sit, cur tot actiones expediantur, absque omni tamen *Sensu*: Cur alimenta digerantur, egerantur; Humores & Succis, sursum, deorsum, ferantur; Cor & Pulsus vibrent; Viscera, sua quæque officina, sicut officina, producant; Et tamen hæc omnia, & complura alia, absq; *Sensu* fiant? Verum homines non satis acute, qualis sit actio *Sensus*, viderunt, atq; quod genus corporis, quæ mora, quæ conduplicatio impressionis ad hoc requirantur, ut dolor vel voluptas sequatur? Denique *differentiam* inter *Perceptionem* simplicem & *Sensum*, nullo modo nosse videntur; nec quatenus fieri possit *Perceptio* absq; *Sensu*. Neque enim hæc verborum tantum controversia est, sed de re magni protus momenti. De hac igitur *doctrina* (ut in primis utili, & ad plurima spectate) melius inquiratur: Quandoquidem etiam circa hanc rem incertitia tantum apud nonnullos ex Antiquis Philosophis potuerit, ut omnibus sine discrimine corporibus animam infundi putaverint: Neq; enim videbant, quomodo *Motus* cum discretionem fieri potuerit absque *Sensu*; aut *Sensus* adesse absque *Anima*.

De *Forma Lucis* quod debita non facta fuerit inquisitio, (præsertim cum in *Perspectiva* lætenuè elaborarunt homines) stupenda quædam negligentia censerit possit. Etenim, nec in *Perspectiva*, nec alias, aliquid de *Luce*, quod valeat, inquisitum est. Radiationes ejus tractantur, origines minime. Sed collocatio demum *Perspectiva* inter *Mathematica*, hunc ipsum defectum, & alios similes perperit; quia à *Physicis* præmature discessum est. Tractatio autem de *Luce*, & causis ejus, in *Physicis* rursus superfluitiosa fere est, tanquam de re inter Divina & Naturalia media; adeo ut quidam ex *Platonis*, eam materia ipsa antiquiorem introduxerint. Cum enim spacium esset distatum, id pri-

mum lumine, postea vero corpore impletum fuisse, vanissimo commento asseruerunt: quando tamen Scripturæ Sacræ, massam Cœli & Terræ, tenebrosam, ante *Lucem* creatam, discrete posuerint. Quæ vero *physicè* & secundum sensum de ea tractantur, ea statim ad *Radiationes* descendunt, ut parum *Physicæ* inquisitionis circa hanc rem extet. Debuerant autem homines cõtemplationes suas submittere paulisper, & quid sit *Corporibus* omnibus *Lucis* commune inquirere, tanquam de *Forma Lucis*. Etenim quam immensa est corporis differentia (si ex dignitate considerentur) inter Solè & Lignum putridum, aut squamas etiam piscium putridas: Inquirere etiam debuerant, quid tandem in causa sit, cur aliqua ignescant, & *Lucem* ex se jactant calefacta, alia minime? Ferrum, metalla, lapides, vitrum, ligna, oleum, sebum, ab igne, vel flammam vibrant, vel saltem rubescunt: At aqua, aër, acerrimo, & tanquam furenti calore fervefacta, nihil tamen *Lucis* adipiscuntur, nec splendent. Quod si quis hoc eo fieri putet, quod proprium sit *Ignis Lucere*, Aqua autem & Aër *Igni* omnino inimica sint; is sane nunquam per obscura Noctis in aqua falsa, tempestate calida, remigavit; cum guttulas aquæ ex remorum concussione subsilientes, micare & lucessere videre potuisset. Quod etiã sit in spuma maris ferventiore, quam *Pulmonem marinum* vocant. Quid deniq; habent commune cū flamma & ignitis Cicendulæ & Luciolæ; & Musca Indica, quæ cameram totam illustrat; & oculi quorundam Animalium in tenebris; & Saccharum inter radendum, aut frangendum; & sudor equi nocte æstuosa festinantis; & alia nonnulla: Quin & homines tam parum in hac re viderunt, ut pleriq; scintillas è silice aërem attritu putent. Attamen quando aër calore non ignescat, & *Lucem* manifesto concipiat, quomodo tandem sit, ut noctuæ, & feles, & alia nonnulla animalia, noctu cernant? Adeo ut ipsi aëri (quando visio absq; *Luce* non transigatur) necesse sit inesse *Lucem* aliquam nativam & genuinam, quamvis tenuem admodum & infirmam, quæ tamen sit radiis visivis hujusmodi animalium proportionata, iisq; ad videndum sufficiat. Verum hujusce mali (ut plurimum) causa est, quod homines ex Instantiis particularibus *Formas Naturarum Communes* non elicerunt; Id quod nos tanquam subjectum proprium *Metaphysicæ* posuimus: Quæ & ipsa *Physicæ*, sive *Doctrinæ de Natura*, pars est Itaq; de *Forma & Originibus Lucis* fiat *Inquisitio*, eaq; interim inter *Desiderata* ponatur. Atque de *Doctrina* circa *substantiam animæ*, tam *Rationalis* quam *Sensibilis*, cum *Facultatibus suis*, atq; de ejusdem *Doctrinæ Appendicibus*, hæc dicta sint.

FRANCISCI BACONIS

DE VERULAMIO,

Vice Comitum sancti Albani,

De Dignitate & Augmentis Scientiarum,

LIBER QUINTUS.

Ad Regem suum.

CAP. I.

Partitio doctrinæ circa usum & objecta facultatum animæ humane, in Logicam, & Ethicam. Partitio Logicæ, in Artes Inveniendi, Judicandi, Retinendi & Tradendi.

Doctrina circa intellectum, (Rex optime) atque illa altera circa *Voluntatem hominis*, in natalibus suis tanquam Gemellæ sunt. Etenim *illuminationis puritas*, & *arbitrij libertas*

libertas, simul inceperunt, simul corruerunt. Neque datur in Universitate Rerum, tam intima Sympathia, quam illa Veri & Boni. Quo magis rubori fuerit Virtus doctis, si Scientiâ sint tanquam Angeli alati, Cupiditatibus vero tanquam Serpentes qui humi reptant; circumgentes animas, instar speculi facie, sed menstruati.

Venimus jam ad doctrinam circa usum & objecta facultatum animæ humane. Illa duas habet partes, easque notissimas, & consensu receptas; *Logicam* & *Ethicam*. Nisi quod doctrinam civilem, quæ vulgo ut pars *Ethicæ* collocaur, jam ante emancipaverimus, & in integram doctrinam de homine cōgregato, sive in societate, constituerimus; hic tantum de homine segregato ut actantes. *Logica* de Intellectu & Ratione; *Ethica* de Voluntate, Appetitu, & Affectibus dislerit: altera decreta, altera actiones progignit. Verum quidem est, quod phantasia in utraque provincia, tam Judiciali, quam Ministeriali, Legati cujusdam, aut Internuncij, aut Procuratoris reciproci, vices gerit. Nam sensus idola omnigena phantasie tradit, de quibus postea ratio judicat. At ratio vicissim idola electa & probata phantasie transmittit, priusquam fiat executio decreti. Siquidem motum voluntarium perpetuo præcedit, eumque incitat phantasia: adeo ut phantasia sit utriusque, tam rationi, quam voluntati, instrumentum commune: nisi quod Janus iste bifrons sit, & duas obvertat facies: facies enim rationem aspiciens, veritatis habet effigiem; facies autem actionem aspiciens, effigiem Bonitatis: quæ tamen sint facies,

Qualis decet esse sororum.

Neque vero merus & nudus Internuncius est phantasia; sed auctoritatem non exiguam, vel accipit, vel usurpat, præter delationem simplicem mandati. Recte enim Aristoteles: *Id Imperij habet anima in corpus, quod Dominus in mancipium: Ratio vero in phantasiam, quod in libera Civitate Magistratus in Civem; Ad quem possit sua vice redire Dominatio. Videmus enim quod in iis, quæ sunt fidei & religionis, phantasia supra illam rationem scandat & evehat: Non quod illuminatio Divina locum habeant in phantasia, (quin potius in ipsa arte mentis & intellectus) verum quemadmodum gratia Divina in virtutibus, utitur motibus voluntatis; ita similiter Gratia Divina in illuminationibus, utitur motibus phantasie; unde fit ut Religio semper aditum sibi ac viam ad animum quaerit, per similitudines, typos, parabolas, visiones, insomnia. Rursus haud humile est regnum phantasie in persuasionibus, à vi eloquentiæ inflantibus. Nam ubi per orationis artificia hominum Animi demulcentur, inflammantur, & inquamcunq; partem pertrahuntur; totum illud fit per exuscitationem phantasie, quæ impotens jam facta, non solum rationi insultat, verum eidem vim quodammodo facit, partim occæcando, partim extimulando. Neque tamen causa videtur, cur à partitione prioris discedamus. Nam phantasia scientias vere non parit: Siquidem Poësis (quæ à principio phantasie attributa est) pro lusu potius ingenij, quam pro scientia, habenda. Potestatem autem phantasie in naturalibus, doctrinæ de anima paulo ante assignavimus. Eam vero, quam habet cum Rhetorica cognitionem, illi ipsi arti (de qua infra tractabimus) remitti par est.*

Pars ista humane Philosophiæ, quæ ad Logicam spectat, ingeniorum plurimorum gustui ac palato minus grata est; & nihil aliud videtur, quam spinosæ subtilitatis laqueus ac tendicula. Nam sicut vere dicitur, *Scientiam esse animi pabulum*: ita in hoc pabulo appetendo, & deligendo, plerique palatum nacti sunt Israëlitarum simile in deserto: quos cupido incessit redeundi ad ollas carnum; *Manna* autem fastidium cepit: Quæ, licet cibus fuerit cælestis, minus tamen sentiebatur almus & lapidus; Eodem modo (ut plurimum) illæ Scientiæ placent, quæ habent infusionem nonnullam carnum magis esculentam. Quales sunt *Historia Civilis*, *Mores*, *Prudentia Politica*, circa quas hominum cupiditates, laudes, fortunæ vertuntur, & occupatæ sunt. At istud lumen fictum, plurimorum mollia & madida ingenia offendit, & torret. Cæterum unamquamque rem propria si placet dignitate metiri, *Rationales Scientiæ* reliquarum omnino claves sunt. Atque quemadmodum *Manus instrumentum instrumentorum*, *Anima forma formarum*, ita & illæ, *Artes artium* ponendæ sunt. Neque solum dirigunt, sed & roborant; sicut sagittandi usus & habitus, non tantum facit, ut melius quis collimet, sed ut arcum tendat fortiolem.

Artes Logicæ quatuor numero sunt; divise ex finibus suis, in quos tendunt. Id enim agit homo in *Rationalibus*: Aut ut inveniat, quod quaesiverit: Aut judicet, quod invenerit: Aut retineat, quod judicaverit: Aut tradat, quod retinuerit. Necessè igitur est, ut totidem sint *Artes rationales*. *Arts Inquisitionis*, seu *Inventionis*: *Arts Examinis*, seu *Judicij*: *Arts Custodiæ*, seu *Memoriæ*: & *Arts Elocutionis* seu *Traditionis*. De quibus jam sigillatim dicemus.

C A P. II.

Partitio inventivæ, in inventivam artium, & argumentorum: Quodque prior harum (qua eminent) desideretur. Partitio inventivæ artium in experientiam literatam, & organum novum. Delineatio experientie literatæ.

Inventionis duæ sunt species, valde profecto inter se discrepantes; Una artium & scientiarum; altera argumentorum & sermonum. Priorem harum desiderari potius, pronuncio. Qui quidem talis mihi videtur esse defectus; ac si quis in inventario conficiendo bonorum alicujus Defuncti ita referat: *Numerata pecunia nihil*. Ut enim cætera omnia pecunia parantur; ita & per hanc artem reliquæ acquiruntur. Atque sicut India Occidentalis nunquam nobis inventa fuisset, nisi præcessisset *Acus Nauticæ Inventio*: licet Regionibus illæ immensæ, Versoriæ motus pusillus sit: Ita non est, cur miretur quispiam, in *Artibus* perlustrandis, & promoyendis ampliores progressus factos non esse, quandoquidem *Arts invenientiæ*, & *perlustrandi scientias* hæcenus ignoretur.

Hanc scientiæ desiderari partem, plane in confesso est. Primo enim *Dialectica* nihil proficitur, imo ne cogitat quidem, de *inveniendis artibus*, sive *Mechanicis*, sive (quas vocant) *Liber alibus*, aut etiam de illarum operibus, harum vero *axiomatibus* eliciendis; sed quasi præteriens homines alloquitur, & dimittit, edicens, ut *Cuique in sua arte credant*. *Celsus*, vir prudens, non solum *Medicus*, (licet moris sit omnibus, in laudes Artis propriæ effundi) graviter & ingenue, de *Empiricis* & *Dogmaticis Medicorum* sectis loquens, fatetur, *Medicamenta*